

„které si chtělo hrát na život“. Byl bych rád, kdyby nám dokázal dalšími svými realizacemi, že nemám pravdu. Jeho realizace v právě minulé sezóně, zvláště však jeho teoretické projevy (a žádná realita divadla, v němž pracuje, žádný kompromis, k němuž je poměry snad nucen, neomlouvají ústupků teoretických) leží prozatím na linii návratu k realistickému principu tvárnému, návratu, proti němuž jsem považoval za nutno se ozvat.

Nelze dobře bojovat proti fašismu na kulturním poli, jestli dobře neznáme jeho podstatu. Lehce se zvrhne boj proti fašismu na silácké frazérství, ještě lehčeji na pouhou diskusi s některými policejními úředníky. Proto musí být vítána snaha Tvorby po anketě o fašismu vzhledem k revoluční kultuře. Proto je tato anketa krajně časová. Bez mučení se přiznáme, je těžká. Kultura sama o sobě je věc velmi složitá. Lehkost simplistů, s kterou prohlásí kulturu za věc náramně jednoduchou, že totiž je kultura kapitalistická a kultura proletářská, a basta, je v našich řadách — a dnes — trestuhodná. Na druhé straně fašismus je také věc velmi složitá. Když se pak střetnou kultura a fašismus, věru nastává tak komplikovaný chaos problémů, že není divu, když „kulturník“ od ní uteče tím, že složí písničku pro Antifu.

Nejdůležitější tudíž je, abychom při výkladu útoku fašismu na kulturu nelekli se složitosti materiálu. Za žádných okolností nesmíme chápat fašismus anebo kulturu jako věci samostatné. Výklad by byl sice snadnější — ale úplně falešný. Nesmíme, stručně řečeno, za žádných okolností stavět „kulturní frontu“. V době, kdy hospodářské boje ani výjimkou neopominou být zároveň bojem politickým, v době, kdy hospodářská fronta naprosto srůstá s politickou frontou, nelze připustit postavení třetí, kulturní fronty. Ale co je to, že hospodářská fronta srůstá s politickou frontou? To

znamená, že kdyby buržoazie neměla moc, nemohla by útočit na mzdy pracujících, nemohla by vyhazovat dělníky z práce, nemohla by zavádět zostřenou racionalizaci, nemohla by diktovat platy žen a mládeže atd. Hospodářské boje dělnictva jsou namířeny na politickou moc buržoazie. A s kulturou to není jen analogie, to není jen „v jádru“ totéž, ale je to na sto procent tentýž proces. Buržoazie pumpuje do dělnické masy tu jí určenou kulturu, jen a jen opírající se o politickou moc. Fašismus zná proti revoluční kultuře tři cesty: a) svou vlastní fašistickou kulturu, b) ničení protivnické kultury demagogií, c) ničení protivnické kultury železem.

Tři cesty, ale les, kterým vedou, je tentýž: imperialismus, zánik kapitalistické společnosti. Ale dovolte, dohodněme se dříve o tom, co je kultura? Nejde o bravurní definici! Opakuji, jde o to, abych myslel totéž, když řeknu kultura, jako myslí druhý v protifašistické frontě. To znamená, že vůbec nejde o definici, která by byla pronesena v nějakém vědecko-lupičském žargonu. Ještě jednou, jde o domluvení se. To je konečně hlavní úkol ankety. Ne vždycky je snadné vyložit pojem kultury. Dnes je to snadná věc. Vykrmené prase a lyrická báseň jsou fakta téže kultury. Co je pojí? Co má vykrmené prase společného s lyrickou básní? Že oba reprezentují určitou hodnotu. Kultura je souhrn hodnot. A záleží tedy na tom, podle čeho ta která třída hodnotí. Do buržoazní kultury patří každá hodnota, která přes bankrot buržoazní výroby dovede udržovat panství kapitálu. Do proletářské kultury patří každá hodnota, která přes úplnou nemajetnost proletářské třídy co do výrobních prostředků dovede vést proletariát k majetnictví výrobních prostředků a dovede proměňovat buržoazní výrobu ve výrobu socialistickou. Při tom nelze mluvit o paralelnosti proto, poněvadž není najednou den a noc. (Majitel a žebrák.) Přitom nelze ale mluvit ani o dvou protichůdných prouděch, o zanikající měšťácké kultuře a o vzestupující proletářské kultuře. Jde o jednu a touž kulturu, jde pouze o jakost této kultury, jde o to, jak se tato kultura vyrábí. Jak se tvoří hodnoty. Konečně: zánik

měšťáckého způsobu kultury děje se v nejdezolátnější anarchii, vznik socialistického způsobu kultury děje se v maximální organizovanosti, pod jednotným vedením Kominterny. To znamená, že zánik měšťácké kultury dělají na rozhodujícím místě: stroje, suroviny, rozdělení surovin a trhů — kdežto vznik proletářské kultury dělají fyzické osoby, ukované v revoluční proletariát, na rozhodujícím místě tudíž vůle revoluční. Jen sociálfašista může nazvat diktaturu proletariátu a diktaturu fašismu „stejnými“. Diktatura fašismu není nic platná, v tom je hlavní její nemravnost. Dnešní výroba se nedá udržet bez vytváření jejích hrobařů. Na druhé straně socialismus není „určité“ pojetí výrobního procesu, je jedině možné pojetí výrobního procesu vůbec. Hle, jak při útoku fašismu na proletářskou kulturu nejde jen o spor policajta s některým redaktorem, nýbrž jak jde o věci „poslední“. Tu je kultura. Tu je ruka fašistická. Tu je ruka socialistická. Položí-li se fašistická ruka na kulturu — musí vše zaniknout. Položí-li se socialistická ruka na kulturu — přeměňuje se tato v princip nekonečnosti, rodí novou kulturu, aby tato rodila ještě novější, doslova až do nekonečna. Fašistická kultura je jalová, komunistická kultura je plodná.

V posledních týdnech ze všeho, co jsem četl, byl nejpozoruhodnějším v některém našem časopise ciferní důkaz o tom, že výrobní technika nedosáhla svůj maximální, možný vrchol, nýbrž zrovna naopak, imperialismus nemůže potřebovat nejvyšší rozpětí „techniky“. Zdá se, že to četl také Hampl, poněvadž na sjezdu OSČ považoval za velmi důležité tvrdit zrovna opak. Je to sociálfašistická demagogie. Často slyšíme dokonce od soudruhů: „My na tom budeme lépe než ruští soudruzi. Nám to ten kapitál zařídí tak dobře, že nebude třeba ani socialistické výstavby.“ To ovšem není pravda. Čím déle se ještě bude držet kapitalismus u moci, tím více učiní techniku nepotřebnou pro socialismus. Není „vrůstání“ do socialismu na poli hospodářském. Kdyby „technika“ skutečně měla vývoj, musela by mít i demokracie vývoj. Musela by být poslední etapa kapitalismu před socialismem nejdemokratičtější etapou

kapitalismu. Není „vrůstání“ do socialismu ani na poli politickém.

Samotná kultura ale štěpí se v državě kapitalistické na souhrn skutečných hodnot a na souhrn domnělých, buržoazí deklarovaných hodnot. Kdyby skutečná hodnota byla táž jako kapitalistická hodnota, byla by kapitalistická kultura pravdivá. Poněvadž ale skutečná hodnota vzdaluje se stále více od hlásané hodnoty (jako kapitalistická výroba od potřeb širokých pracujících mas), máme tu co činit s prolhanou kulturou. Prolhanosti neubývá! Myslíte, že tím, že pánbůh a církve, policejně řečeno, „vedli se na pravou míru“ tím, že se nepálí čarodějnice, že se stala kultura pravdivější? Ba ne! Ona musí být stále více a více prolhaná. Těsně před pádem buržoazie bude nejprolhanější. Není „vrůstání“ do socialismu ani na poli kulturním.

Co dělat? Musíme nastoupit ve světovém formátu proti zničení kultury! Buržoazie ničí naši kulturu! Ona ničí naše, socialismu určené továrny. Ona ničí naši, socialismu určenou morálku. Ona ničí naši, socialismu určenou estetickou podstatu. Především je třeba dělat čínskou zeď mezi buržoazní kulturou a mezi proletářskou kulturou. Je třeba dát buržoazní kulturu do karantény, aby se nedostala k dělníkům. Je třeba do krajnosti vedený bojkot měšťácké kultury, měšťáckého způsobu hodnocení. Lze to uskutečnit? Je to otázka moci. Je to otázka výsostně politická. Která cesta vede k moci? Cesta získání rozhodující většiny dělnické třídy. Je získání rozhodující většiny dělnické třídy možné? Je možné. Ale jedině přes denní požadavky dělníků. V době hospodářské ofenzívy kapitalistů na poli hospodářském. Co dělat? Všechny kulturní pracovníky přeskupit na hospodářskou frontu. Ne snad jen, aby hospodářské boje dělníků končily vítězně, ale aby zároveň tyto boje byly proměněny v politické boje. Čelem k hospodářským bojům. Zde je klíč k protiofenzívě proti fašismu, který ničí kulturu.

Jsem pro konfederaci všech kulturních organizací dělníků a revolučních intelektuálů. Ale jen proto, abychom těmto

organizacím ještě lépe než dnes dovedli vysvětlit, že je třeba vstupovat do rudých odborů. Abychom ještě lépe dovedli popularizovat usnesení V. sjezdu Rudé odborové internacionály. Tato usnesení, taktika a strategie hospodářských bojů jsou, myslím, dnes nejsolidnější kousek proletářské kultury vůbec v imperialistických zemích. Abychom lépe přesvědčili nejnižší skupiny bezvěrců, divadelníků, sportovců, Levé fronty, Svazu přátel SSSR atd., je třeba je delegovat do akčních výborů pro přípravu hospodářských bojů, do akčních výborů nezaměstnaných, do akčních výborů dělnic a dělnické mládeže, do akčních výborů na obranu a rozšíření rudého tisku, konečně také do samotného stávkového vedení. Žádná jiná organizační základna pro boj proti fašismu na kulturní frontě, než jakou dává V. sjezd Profinterny, není.

Zbývá ještě otázka, lze-li mluvit o „díličích kulturních bojích“? Jako je například protest proti zákazu divadelní slavnosti na Žižkově. Anebo jinak řečeno, není-li to oportunismus, když případ žižkovský „necháme plavat“ a doporučíme „něco jiného“? Zajisté, že třeba hájit legalitu proletářské kultury všemi prostředky. Přitom nutně přicházíme k otázce komunistické strany a revolučního tisku. Je možno například zavést „případ žižkovský“ do nejširší masy dělníků? Je možno. Ale jen, bude-li komunistická strana masovou stranou a revoluční tisk masovým tiskem. „Sám“ se ten případ k dělnickým masám nedostane, zejména ne v relaci, odpovídající dnešní situaci. Co o něm řekneme dělníkům: Předně, že „případ žižkovský“ není zlá vůle policajta (aspoň to není v tom to rozhodující), nýbrž součást hladové ofenzívy kapitálu. Kapitalisté si říkají: Když má dělník hladovět, ať je k tomu hodně pitomý, jinak dlouho hladovět nebude. Za druhé jim ukážeme na to, že proměna síly dělnictva v moc děje se organizacemi, především vůdkyní všech organizací — KSČ. Je nutno vstoupit do KSČ. Kolektivním organizátorem je však také revoluční tisk, odpověď na Žižkov je vstup do KSČ a předplacení Rudého práva. Za třetí řekneme dělníkům, že tento

fašismus proti revoluční kultuře provádějí zatím sociálfašisté.

Množí se případy, že zejména venkovské kulturní organizace, stojící pod organizačním vlivem sociálfašistů, protestují proti názvu sociálfašista s odůvodněním „my přece jsme ke Praze v opozici“. Je třeba i tyto dělníky vyzvat k protestům. Od protestů nezměkne sice fašistické srdce, ale nám je protestní akce velmi účinným kolektivním organizátorem. Je třeba se obrátit ovšem nejen na dělníky sociálně demokratické, ale i na národně sociální, fašistické a klerikální, samozřejmě i na indiferenty.

Posílíme-li hospodářskou frontu dělníků, posílíme-li předvoj dělnické třídy KSČ, posílíme-li rudý tisk, vytvoříme-li k protestní akci širokou masovou základnu (jednotnou frontu), bude-li se o fašistickém teroru v této souvislosti, v této organizaci a s těmito cíli mluvit v každé vesničce, v každém dělnickém bytě, v každém závodu — pak dojdeme k praktickému potvrzení dosud více méně teoretického poznatku:

že fašismus není silou imperialismu, nýbrž jeho slabostí,

že každé rozšíření fašismu na nové pole znamená hroucení se imperialismu na některém jiném místě,

že víra ve vítězství socialismu není autosugescí, ale přímo matematickou pravdou,

že můžeme, musíme a budeme plnou parou neúnavně pracovat dále na „karanténě“ měšťácké kultury a na rozvoji proletářské kultury.

Eduard Urx: SLOŽIT ZBRANĚ NA KULTURNÍ FRONTĚ? VÁŽNÉ OMYLY FRANTIŠKA SPITZERA

Uplynula již řada týdnů od té doby, co Tvorba zahájila anketu na téma „Fašismus a kultura“ (č. 39). Čtenáři se zajisté domnívali, že zahájením ankety článkem takového obsahu, jako byl Spitzerův, sleduje redakce zvláštní účel, a to tím větší rozvíření ankety polemikami atd., a tímto způsobem nejdůkladnější rozřešení nadhozených otázek. Ale — nedočkali jsme se. Mlčí redakce, která uveřejnila Spitzerův článek, aniž by zaujala sama k němu stanovisko, mlčí i čtenáři. A přece — nelze mlčet k názorům, které Fr. Spitzer přednesl. Spitzer konečně sám prohlašuje, že se chce domluvit o nadhozených otázkách. Ale nikdo mu ani slovem neodpověděl. Nejde o Spitzerovu osobu, jde o názory, které přednesl. Mlčí-li i redakce, znamená to snad, že se s těmito názory ztotožnila? Ne-li, proč potom neorganizovala další vedení ankety, aby se dospělo k jasným a správným názorům na tak důležitou otázku, jako je kultura v dnešním období kapitalismu? — Redakce nám nesmí zazlívát tyto všetečné dotazy; existují jakési vzájemné povinnosti redakce vůči čtenářům a naopak, a my chceme těmito dotazy a svým dnešním článkem jen splnit kus těchto povinností čtenáře vůči redakci, a očekáváme, že redakce se jich zhostí neméně ochotně uveřejněním tohoto článku a případným vysvětlením svého stanoviska k úvodníku „ankety“, ke které nedošlo.

Chceme se tedy se Spitzerem domluvit. Ke své žalosti mu-